

ВІРА ДУБІНІНАкандидат філософських наук, доцент
кафедри філософії та суспільних наук,

Українська медична стоматологічна академія (м.Полтава)

email: vera.dubinina777@gmail.com ORCID: 0000-0001-8024-9823**ФЕНОМЕНОЛОГІЧНІ ТРАДИЦІЇ І ГЕРМЕНЕВТИКА САМОЇ
СВІДОМОСТІ Е. ГУССЕРЛЯ**

У статті досліджуються сутністі особливості феноменологічної традиції і герменевтики самої свідомості Е. Гуссерля. Проаналізована ключова робота Е. Гуссерля, яка може розглядатися в якості теоретичної бази методу герменевтики «Ідеї до чистої феноменології та феноменологічної філософії». Герменевтичний дискурс знайшов своє відображення у працях представників феноменологічної школи Е. Гуссерля, М. Хайдеггера, а також мислителів, що у певному сенсі працювали у проблемному полі, створеному феноменологією. Для того щоб повернути погляд від світу до свідомості, Гуссерль пропонує методологічну процедуру, назвавши її феноменологічною редукцією. Трансцендентальна свідомість — не фактична свідомість конкретного індивіда, яку вивчають у психології, а свідомість як така, свідомість як сукупність певних правил функціонування, притаманних будь-якій конкретній свідомості. Вивчення трансцендентальної свідомості і є, на думку Гуссерля, завданням феноменології. Відзначено, що у творчості Гуссерля складна тема розрізнення трансцендентальної феноменології від феноменологічної (ейдетичної) психології. Навіть, феноменологічна психологія, яка здійснює ейдетичну редукцію є по Гуссерлю, «трансцендентально наївною», бо не досягає «коперніканського перевороту» від сенсу світу як «позитивної» даності, що характерно для будь-якої, навіть ейдетичної психології.

Ключові слова: феноменологія; герменевтика; свідомість; феноменологічна редукція; мова; фундаментальна онтологія

У ХХ столітті герменевтичний дискурс знайшов своє відображення у працях представників феноменологічної школи Е. Гуссерля, М. Хайдеггера, а також мислителів, що у певному сенсі працювали у проблемному полі, створеному феноменологією, таких як А. Майнонг і А. Марті.

Концепції творців філософської герменевтики докладно аналізуються в працях Г. Шпета, П. Рікьора, Ю.Кристевої, М.Фуко, Ж.Дельоза, Р.Барта та ін.

Аналіз сучасної феноменологічної традиції та її герменевтичні і епістемологічні витоки, що є важливою складовою вказаних теорій, представлені у працях відомих українських філософів: Є.Бистрицького, І.Бичка, Б.Головка, В.Загороднюка, С.Кримського, А.Карпенка, В.Купліна, А.Лоя, В.Ляха, В.Малахова, В.Огорокова, В.Пазенка, М.Поповича, Є.Причепія, Л.Ситниченко, В.Табачковського та ін.

Постановка завдання. Втім, актуальність та недостатня розробленість в українській філософії власне філософської складової герменевтичних концепцій, визначили вибір теми даного дослідження.

Мета цього дослідження - аналіз сутнісних особливостей феноменологічної традиції і герменевтики самої свідомості Е. Гуссерля, виокремлення проблем феноменологічного методу

Виклад основного матеріалу. Феноменологічний метод позбавлений так званої теоретичної основи, тобто штучної інспірації проблем і проблемних ситуацій, характерною ознакою якої є знаходження будь-яких маловідомих фактів і підгонка їх під заздалегідь задану «теоретичну схему». Навпаки, феноменологія вивчає всім відоме, а саме: сприйняття, пам'ять, уява і багато інших модусів свідомості, перераховані (і не перераховані) Гуссерлем в статті «Філософія як сувора наука» (Гуссерль Э., 1911, с. 14). Серед цих модусів є близькі за структурою і способом здійснення, такі, як сприйняття, пам'ять, уява, є і істотно відрізняються один від одного: сприйняття і категоріальне полагає і т.ін.

Відоме, однак, як зауважував Гегель, не означає ще пізнане, і в завдання Гуссерля входить не тільки перерахувати модуси свідомості, а й показати способи їх здійснення і взаємопроникнення. Якщо в перших феноменологічних роботах Гуссерля цікавлять «первинні модуси свідомості», і феноменологію часу можна так само назвати феноменологією сприйняття, пам'яті і фантазії, то в останніх роботах в центрі уваги філософа - наукове мислення, оцінка напрямлення європейської культури, тобто, проблеми спілкування, взаєморозуміння, інтерсуб'єктивності.

Ключовою роботою Е. Гуссерля, яка може розглядатися в якості теоретичної бази методу герменевтики, є «Ідеї до чистої феноменології та феноменологічної філософії», в трьох книгах, з яких за життя самого філософа була опублікована лише перша частина. Друга була повністю закінчена Гуссерлем, але так і не була видана. В нашій роботі ми розглянемо основні положення цієї праці філософа і їх значення для розвитку герменевтики. Основу «Ідей I» складають такі положення:

1. Поняття сутності та споглядання сутності (ідеації), в тому числі опис матеріальних і формальних, самостійних і несамостійних сутностей.
2. Поняття феноменології як науки про розкривання в безпосередньому спогляданні (ідеації) апріорі, що займається його дескриптивним пізнанням в трансцендентальній чистій свідомості (тобто в модусі трансцендентальної редукції).
3. Вчення про природну установку і їх виключення – феноменологічної епохи; і феноменологічну редукцію – ейдетичну та трансцендентальну.
4. Поняття інтенціональності; вчення про інтенціональну природу свідомості, інтенціональне і неінтенціональне переживання. Подання про рефлексію, що розкриває інтенціональну природу змістів свідомості.
5. Вчення про інтенціональну структуру свідомості – ноєзіс і Ноємі.

Розглядаючи феноменологічну редукцію як поворот до рефлексії і трансцендентальну суб'єктивність як область рефлексивної діяльності свідомості, Гуссерль підкреслює, що предмети природи, люди, історичний світ залишаються після епохи такими ж, нічого не змінюється, крім їх осмислення. «Перш за все: феноменологічний ідеалізм не заперечує дійсного існування реального світу та природи ...», - пише Гуссерль в «Ідеї 1», яке було потім перероблено їм як передмова до англійського видання» (Гадамер Г.Г., с.167). «Трансцендентальний світ, людські істоти, їх спілкування один з одним і зі мною в якості людських істот, їх переживання, мислення, звершення і спільні дії: всі вони не знищуються феноменологічною рефлексією, не знецінюються, не змінюються, але тільки осмислюються», - наполегливо повторює Гуссерль (Husserl E. 1969, с. 275). Зокрема, розглядаються основні для феноменології характеристики (способи полагання) переживань свідомості: сприйняття, фантазія, модус нейтральності.

Форма самого предмета як феномена, виявленої і схопленої свідомістю безпосередньо в акті чуттєвого споглядання, відповідає чиста онтична форма, що схоплює думку в відповідних мовних, смислових формах. Оскільки предметом для свідомості стає будь-яка річ, властивість, відношення, за допомогою процедур екстеріорізації, то весь світ перетворюється для нього в наскрізну ієрархію форм, як тих, на які безпосередньо спрямована активність свідомості, так і тих, в яких ця активність здійснюється. Форма предмета і чиста онтична форма, таким чином, виступають як кореляти, однак семантична дистанція між ними настільки велика, що вони розташовані ніби в різних смислових полях, або контекстах, і лише іноді, по якомусь закону, який ще потрібно встановити, сполучаються один з другим. Ця різниця, хоча і виявлена спекулятивним чином (іншого способу на даному етапі і бути не може), тим не менше, достовірно також і психологічно або навіть екзистенційно. Так, М. Хайдеггер у відомому творі намагається створити модель чистої онтичної присутності речі, чаші (Arel K., 1997).

Немає потреби говорити про те, наскільки мало цей створений смисловий об'єкт схожий на реальний предмет, що володіє власною якісною визначеністю, а значить і власною предметною неповторністю. Вірно і те, що ми не знаємо напевно, в чому полягає унікальність предмета поза всяким зв'язком (координації) що пізнає і осмислює його суб'єктом. Більш того, виникає спокуса і самого суб'єкта позначити лише тими інтенціями, які співвідносять, позиціонують його по відношенню до цієї предметності.

У певному сенсі, реальний предмет, в тій мірі, в якій ми взагалі здатні говорити про його реальності, і його чиста онтична форма, яка є смисловим корелятом речі, - непорівнянні в принципі. Можливість людської свідомості бажати зв'язку з цим і виявляти бажане, можна вважати або дивом, або

небезпечною помилкою, настільки велика різниця між предметом і його смислової моделлю.

Різний вид предметів, якому належить бути об'єктом розумної мови, донаукового, а потім і наукового пізнання, повинен сам виявитися в пізнанні, тобто в свідомості, і, згідно зміста всякого пізнання, зробитися "даністю" (Гуссерль Э., 1911, с. 13).

Руйнування предметності до певної міри дає можливість по іншому поглянути на феномен, інакше його уявити, спробувати відкрити в ньому те, що раніше не помічалось, однак, повне руйнування предметної форми (якщо таке взагалі можливо) є смисловою катастрофою для естетичної свідомості: втративши предметність, воно увєргається в хаос ірраціональних установок, руйнується його образна і, в кінцевому підсумку, смислова система. По суті, поза предметної форми свідомості не має сенсу говорити і про саму свідомість. Так само справедливо і те, що предметна форма, в свою чергу, може бути виявлена лише в інтенціональній діяльності свідомості.

Жоден феномен, жодна річ в світі не має предметної форми в самій собі, поза сполучення з чимось іншим. Така ж і природа самої свідомості. Свою власну предметність воно виявляє, лише стикаючись з зовнішнім, естетичним предметом. Крім цього співвіднесення з річчю, свідомість і його продукти принципово непередметні.

У тому випадку, коли предмет, річ, належить до внутрішнього досвіду свідомості, ми маємо справу з трансцендентальним об'єктом феноменології, тобто вже і не з феноменом як таким, а з відношенням, що робить можливим будь-який феноменальний об'єкт або досвід у власному значенні цього слова. Важливо відзначити, що Е. Гуссерль не заперечив того, що цей феноменологічний об'єкт є щось так чи інакше «виведене» з безпосереднього досвіду, - це не тільки позиція здорового глузду, але і вся сучасна психологія. Для людини, ким би вона не була, природно вважати, що факти свідомості з'являються лише в якості синтезу тих чи інших сприйнять і переживань, які будують феноменальний образ речі в якості результату. Це може бути охарактеризоване як прояв природної установки свідомості, проте в ряді випадків закриває шляхи подальшого розгортання рефлексії.

Більш суттєвою характеристикою цього внутрішнього об'єкта, внутрішньої речі, є те, що остання лежить в основі будь-якого феноменального виявлення. Що це означає? Перш за все, важливо відзначити, що «лежати в основі» не означає в той же час «бути причиною». Причини що здійснюються десь на кордоні «Я» і Миру, феноменальності гранично не ясні і можливо ніколи не відкриються людині. Чи не впадаючи в зайві спекуляції, Гуссерль залишає подібні питання поезії і теології. Зовсім інше турбує нас, коли ми хочемо поставити або вирішити питання про підстави нашого знання, в тому числі, про підстави чуттєвого споглядання. Самі ці підстави можуть мати різну природу, але частіше

доводиться чути про підстави логічних і трансцендентальних. Розглянемо їх більш детально, оскільки в подальшому нам знадобиться досить ясне і суворе їх розмежування.

У загальному вигляді логічне і трансцендентальне, поряд з екзистенційним і трансцендентним є рівнями, на яких здійснюється будь-яка семантична інтерпретація реальних або віртуальних смислових відносин, фактів і процедур. При цьому істотно, що логічний рівень стоїть дещо осторонь від інших, які, в свою чергу, можуть бути розглянуті в якості специфікацій метафізичного розгляду смислової реальності. Сама логіка як така, метафізикою ще не є, хоча і підлягає метафізичній інтерпретації. Сам Гуссерль неодноразово говорив про необхідність зв'язку між логікою і буттям, логікою і мовою, логікою і культурою.

Цікаво розглянути судження Е. Гуссерля про цей предмет. Так, в «Логічних дослідженнях» він каже, що логіка досліджує, що відноситься до істинної, правильної науки, як такої, іншими словами, що конститує ідею науки, щоб приклавши отриману мірку, можна було вирішити, чи відповідають емпіричні дані науки своїй ідеї, або в якій мірі вони до неї наближаються і в чому від неї ухиляються. У цьому логіка виявляє свій характер нормативної науки і усуває з себе порівняльний спосіб розгляду, властивий історичній науці. Поняття чистої логіки, як воно розвивалося досі, обіймає теоретично замкнуте коло проблем, які по суті належать до ідеї теорії. Оскільки жодна наука неможлива без пояснення з підстав, отже, без теорії, чиста логіка найбільш загальним чином обіймає ідеальні умови науки взагалі.

Для Е. Гуссерля, понятійного, словесність важлива остільки, оскільки вони так чи інакше поєднує безпосередні споглядання і формують досвід свідомості в деяку єдність. Значення такої єдності важко переоцінити: «Простежуючи потік явищ в іманентному спогляданні, ми переходимо від феномена до феномену (кожен з яких є єдність в потоці і сам заманив потоком) і ніколи не приходимо ні до чого, крім феноменів. Тільки тоді, коли іманентні споглядання і речовий досвід отримують словесний вираз, вступають в певне відношення знаходяться в спогляданні феномену і пізнана в досвіді річ» (Гадамер Г.Г., с.150).

Задамося питанням: яким чином феноменологія, займаючись свідомістю і його актами, стає, тим не менш, фундаментальною онтологією - вченням про суще і його апіорних, трансцендентальних підставах? У кожного феноменолога цей перехід здійснюється по своєму, але деякі загальні тенденції все ж ясно помітні. Так, на ранньому етапі розвитку феноменологічних досліджень включення проблематики свідомості в онтологічні побудови відбувалося за допомогою аналізу проблем іменування, значення і сенсу, розуміння у Гуссерля і розгляду історико-культурних підстав мови і мовної діяльності

На ранньому етапі розвитку феноменології мова цікавила Гуссерля переважно лише як операціонально система нашої свідомості, системи значень і смислів в яких відбувається і заломлюється інтенціональна активність суб'єкта.

Можна сказати, що в цілому Гуссерль розділяє інструментальний підхід до мови, що зводиться до тези про те, що мова є форма і спосіб прояву активності свідомості, агент, який здійснює і виявляє зовні цю активність.

Феноменологічний метод Гуссерля полягає, таким чином, у виявленні та описі поля безпосередній смисловій напруженості і пов'язаності свідомості і предмета, поля, горизонти якого не містять в собі прихованих, непроявлених як значення сутностей. Саме свідомість при цьому непередметна, однак інтенціонально, тобто направлено на предмет, що і робить можливим всю систему значень, причому, не тільки в логічному або лінгвістичному сенсі.

Свідомість і світ у Гуссерля несвідомий один до одного. Звернемося до «Логічних досліджень»: Психологічні логіки не помічають глибоко істотних і навіки незабутніх відмінностей між ідеальним і реальним законом, між нормою і причинним регулюванням, між логічною і реальною необхідністю, між логічною і реальною підставою (Гайденко П.П. 1993, С.224).

Література як словесне мистецтво, доступне майстру, є не тільки граничним виразом і відображенням життя самосвідомості, але також і активним творцем останнього. Вона втілює в собі його самодіяльність, виступаючи найбільш розгорнутою зовні системою рефлексії щодо людини і її якостей.

Створення будь-яких теоретичних моделей стає можливим лише в силу розкриття тих потенцій, якими володіє слово (знак) як значуща естетична річ. Звернемо увагу на процеси формо і сенс-освіти, що протікають в мові і свідомості як реальностях, естетичних переважно. Важливо розібратися в цьому питанні саме тут, оскільки в подальшому будемо розглядати різноманітні форми слова, як внутрішні, так і зовнішні, в їх взаємозв'язку і в відношенні до свідомості, в тому числі і до естетичної.

Стверджується, що якщо буття зовнішніх феноменів або речей як таких неведених, то немає причин сумніватися в наявності власного Я. Отже, і речі достовірні лише остільки, оскільки вони перебувають у свідомості суб'єкта або оскільки воно на них звернено (інтенціональність). Дана картезіанська установка на думку Е. Гуссерля лежить в основі феноменологічної редукції і самого феноменологічного методу. Метод Гуссерля полягає в виявленні і описі поля безпосередній смисловій напруженості і пов'язаності свідомості і предмета, поля, горизонти якого не містять в собі прихованих, непроявлених як значення сутностей. Сама по собі свідомість у Гуссерля непередметна, хоча інтенціонально, воно «спілкується» з предметом за допомогою створюваного ним світу значень. Свідомість і світ, отже, несвідомих один до одного.

У творчості Гуссерля простежується складна тема розрізнення трансцендентальної феноменології від феноменологічної (ейдетичної) психології. Навіть, феноменологічна психологія, яка здійснює ейдетичну редукцію є по Гуссерлю, «трансцендентально наївною», бо не досягає «коперніканського перевороту» від сенсу світу як «позитивної» даності, що

характерно для будь-якої, навіть ейдетичної психології, до чисто трансцендентального змісту «світу як інтенціональній Ноємі», відповідному абсолютної або трансцендентальної феноменології, можливою виключно внаслідок трансцендентальної-феноменологічної редукції.

Ми маємо справу з якоюсь *punctum dolorosum* («больовою точкою») методу повної феноменологічної редукції Гуссерля, опис якого сам засновник феноменології іноді супроводжує досить «хворобливими» епітетами, такими як, наприклад, обов'язковість «колосальних зусиль» для здобуття феноменологом необхідної «висоти яке пропонується методичного звернення». Уже й без того важка у Гуссерля феноменологічна праця до того ж постійно атакується якимись «спокусами», що підштовхують феноменолога до «падіння» з настільки важко набраної феноменологічної «висоти», тобто до повернення назад, в природну установку. Наприклад, в своїй підсумковій праці «Криза європейських наук і трансцендентальна феноменологія» Гуссерль відводить цілий параграф докладного опису «труднощі розуміння справжнього сенсу здійснення тотальної епохе», а також «спокусі його хибного розуміння». Філософ вказує на «ні з чим не порівнянну своєрідність» тотальної епохе, що має на увазі його неясність, причому «з самого початку». Тому перша спокуса, яка чатує на феноменолога, пов'язана зі зрозумілою «занадто людською» слабкістю завжди спрощувати свою працю, яка в даному випадку стане мотивувати зниження зусиль для самого розуміння процесу редукції. Адже, виявляється, мало теоретично знати метод укладення «в дужки» психофізичного світу і навіть недостатньо мати намір його здійснити, необхідно, як вказує Гуссерль, зрозуміти, як це потрібно робити.

А це величезне додаткове і зовсім невдячне зусилля, бо саме по собі воно не дає ніякого феноменологічного результату, а всього лише створює умови для здійснення адекватної дескрипції ідеаціонного споглядання. І досвід дійсно підтверджує, що багато спроб здійснити епохе (навіть якщо спиратися на свій особистий досвід феноменологічної редукції) так і залишаються в межах буденної свідомості (тобто свідомості природної установки), ніколи не виходячи в сферу трансцендентального. Спокуса для Гуссерля – стати на той чи інший помилковий шлях, який, звичайно ж, не призведе до мети, спокуса неправильного розуміння того, як повинно бути здійснено це епохе, - в чому можна досягти ясності вже заздалегідь. Більшість труднощів феноменологічної редукції пов'язано, на переконання Гуссерля, в «розумових звички вікових традицій, які зберігають силу, навіть якщо від них свідомо від-показувала». Маючи багаторічний досвід впровадження феноменологічного методу в філософську науку, Гуссерль констатує, що влада забобонів настільки велика, що трансцендентальний епохе і редукція вже протягом десятиліть поставали на різних щаблях свого розвитку, але при цьому було досягнуто тільки те, що перші результати справжньої інтенціональної дескрипції з згубної для їхнього змісту наслідками, переносилися в стару психологію.

Гуссерль звертає увагу на важливу характеристику природної установки як установки досвіду (Erfahrung). Те, що описувалося вище як «виявлення» чогонбудь навколо «Я», яке робить висновки мислення, є не що інше, як саме те, що називають «дослідно осягати» (erfahren). Тварина і донаукових людина, перебуваючи в природній установці, за Гуссерлем, мають у своєму розпорядженні виключно тим, що дослідно осягають себе самих, всі речі, тіла і чужі «Я». Більш того, висловлювання, що описують установки досвіду, претендують на абсолютну очевидність «само собою зрозумілої» істини.

Аналізуючи діалектику суб'єктивно-об'єктивних відносин в трансцендентальній феноменології Гуссерля, Г.Кехлер справедливо вважає, що його феноменологічна концепція в значній мірі є результатом «ідеалістичного гипостазіювання суб'єктивності» (8, с 25).

Також важливим пунктом описуваної Гуссерлем природної установки, особливо актуальний на шляху пошуку сутності істинної «суворої науки», стосується відмінності як мінімум двох рівнів «наївного» пізнання: в емпіричній (власне природній) установці і, так званої, апріорній установці. Гуссерль звертає увагу на безперечний факт того, що природне світогляд (Weltauffassung), що охоплює емпірично доступне буття природи, не поширюється на предмети, що не володіють наявним буттям, як, наприклад, фігури чистої геометрії або арифметичні числа.

Висновки. Геометричні фігури як можливі форми (Gestaltungen) чистого простору, а також чисті (Ригепе) числа арифметичного числового ряду не є речами і ні в якому сенсі не є факти природи. Виходить, що поряд з природою, світом фактичного просторово-часового готівкового буття (світом «емпіричним»), існують також ідеальні світи, світи ідей, які непросторові, можна сказати, нереальні з точки зору фактичного емпіричного буття. Разом з тим, ці «нереальні» ідеї, очевидно, як числа в числовому ряду.

Суб'єкти значущих наукових висловлювань, заснованих на ідеальних предметностях, нітрохи не «гірше» речей природи. Відповідно до цього Гуссерль говорить про необхідність знаходити відмінності між природною чи емпіричною установкою, з одного боку, і установкою неемпіричних, або апріорних.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Беркли Д. Сочинения. – М., 1998

Гадамер Г.Г. Язык и понимание // Г. Г. Гадамер. Актуальность прекрасного. – М.: Искусство

Гайденок П.П. Прорыв к трансцендентному / П.П. Гайденок. – М.: Республика, 1997. – 496 с.

Гуссерль Э. Философия как строгая наука. – Логос, кн. 1, 1911

Apel K.-O. Transformation der Philosophie: in 2 Bd. Band II. Das Apriori der Kommunikationsgemeinschaft. Frankfurt /M, 1973. 446 s.

Husserl E. Gesammelte Werke (Husserliana). – Haag, 1950-1973

Husserl E. Formal and Transcendental Logik. – Hague, 1969.

Köchler H. Die Subjekt-Objekt Dialektik in der transzendentalen Phänomenologie. Meisenheim a. Glan: Hain, 1974. 6, 223 S.

ВЕРА ДУБИНИНА

кандидат философских наук, доцент

кафедры философии и общественных наук,

Украинская медицинская стоматологическая академия (г. Полтава)

email: vera.dubinina777@gmail.com ORCID: 0000-0001-8024-9823

ФЕНОМЕНОЛОГИЧЕСКИЕ ТРАДИЦИИ И ГЕРМЕНЕВТИКА САМОГО СОЗНАНИЯ Э. ГУССЕРЛЯ

В статье исследуются сущностные особенности феноменологической традиции и герменевтики самого сознания Э. Гуссерля. Проанализирована ключевая работа Э. Гуссерля, которая может рассматриваться в качестве теоретической базы метода герменевтики «Идеи к чистой феноменологии и феноменологической философии». Герменевтический дискурс нашел свое отражение в трудах представителей феноменологической школы Э. Гуссерля, М. Хайдеггера, а также мыслителей, которые в определенном смысле работали в проблемном поле, созданном феноменологией. Для того, чтобы вернуть взгляд от мира к сознанию, Гуссерль предлагает методологическую процедуру, назвав ее феноменологической редукцией. Трансцендентальное сознание - не фактическое сознание конкретного индивида, которую изучают в психологии, а сознание как таковое, сознание как совокупность определенных правил функционирования, присущих любому конкретному сознанию. Изучение трансцендентального сознания и является, по мнению Гуссерля, задачей феноменологии. Отмечено, что в творчестве Гуссерля сложна тема различия трансцендентальной феноменологии от феноменологической (эйдетической) психологии. Даже феноменологическая психология, которая осуществляет эйдетическую редукцию, является по Гуссерлю «трансцендентально наивной», потому что не достигает «коперниканского переворота» от смысла мира как «позитивной» данности, что характерно для любой, даже эйдетической психологии.

Ключевые слова: феноменология; герменевтика; сознание; феноменологическая редукция; речь; фундаментальная онтология

VERA DUBININA

*PhD in Philosophy, Associate Professor of the Department of Philosophy
and Social science*

Ukraine Medical Stomatological Academy (Poltava)

email: vera.dubinina777@gmail.com ORCID: 0000-0001-8024-9823

PHENOMENOLOGICAL TRADITIONS AND HERMENEUTICS OF E. HUSSERL'S CONSCIOUSNESS ITSELF

The article explores the essential features of the phenomenological tradition and hermeneutics of the E. Husserl's consciousness. The key work of E. Husserl, which can be considered as the theoretical basis of the hermeneutics method "Ideas for Pure Phenomenology and Phenomenological Philosophy," was analyzed. The hermeneutic discourse is reflected in the writings of the phenomenological school of E. Husserl, M. Heidegger, as well as thinkers who in a certain sense, worked in a problem field created by phenomenology. In order to return the view from the world to

consciousness, Husserl proposes a methodological procedure, calling it a phenomenological reduction. Transcendental consciousness is not the actual consciousness of a particular individual, which is studied in psychology, but consciousness as such, consciousness as a set of certain functioning rules inherent in any particular consciousness. The study of transcendental consciousness is, according to Husserl, the task of phenomenology.

Key words: phenomenology; hermeneutics; consciousness; phenomenological reduction; speech; fundamental ontology

REFERENCES

- Berkli D. Sochineniya. – M., 1998
- Gadamer G.G. Yazyk i ponimanie // G. G. Gadamer. Aktualnost prekrasnogo. – M.: Iskusstvo
- Gaydenko P.P. Proryiv k transtsendentnomu / P.P. Gaydenko. – M.: Respublika, 1997. – 496 s.
- Gusserl E. Filosofiya kak strogaya nauka. – Logos, kn. 1, 1911
- Apel K.-O. Transformation der Philosophie: in 2 Bd. Band II. Das Apriori der Kommunikationsgemeinschaft. Frankfurt /M, 1973. 446 s.
- Husserl E. Gesammelte Werke (Husserliana). – Haag, 1950-1973
- Husserl E. Formal and Transcendental Logok. – Hague, 1969.
- Köchler H. Die Subjekt-Objekt Dialektik in der transzendentalen Phänomenologie. Meisenheim a. Glan: Hain, 1974. 6, 223 S

Надійшла до редакції 24.11.2019 р.